

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek (spr.)
Sędziowie:	SSA Elżbieta Uznańska SSA Barbara Górczanowska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 25 marca 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Z. S. (1)

przeciwko S. S. i Gminie Miejskiej K.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 18 września 2014 r. sygn. akt I C 1067/14

1. uchyla częściowo zaskarżony wyrok, a to w zakresie w jakim oddalono nim powództwo o ustalenie prawa do wyłącznego dysponowania przez powódkę pięcioma miejscami w grobowcu zlokalizowanym na Cmentarzu (...)w K. w kwaterze (...)rząd (...) Grób numer(...) i w tym zakresie pozew odrzuca nadając temu rozstrzygnięciu oznaczenie I;

2. zmienia zaskarżony wyrok w pozostałym zakresie w ten sposób, że nadaje mu brzmienie:

„II. ustala, że pozwany S. S. nie jest uprawniony w zakresie dysponowania grobowcem zlokalizowanym na Cmentarzu (...) w K. w kwaterze (...) rząd (...) Grób numer(...)w zakresie w jakim prawo to upoważniałoby jego osobę do deklaracji o pochowaniu w tym grobowcu jego ciała po śmierci;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. znosi wzajemnie między stronami koszty procesu.”;

3.oddala apelację w pozostałej części;

4. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 53/15

UZASADNIENIE

Powódka Z. S. (1) w pozwie z dnia 31 października 2011 r. (sprecyzowanym pismem procesowym z dnia 18 września 2012 r. oraz na rozprawie w dniu 18 września 2012r.) skierowanym przeciwko Gminie Miejskiej K. , S. S. i H. S. wniosła o ustalenie prawa do wyłącznego dysponowania przez powódkę Z. S. (1) pięcioma miejscami w grobowcu, zlokalizowanym na Cmentarzu (...) na kwaterze (...) rząd (...) grób nr(...) oraz ustalenie, że S. S. nie ma prawa do dysponowania wyżej opisanym grobem i nie ma prawa do bycia w nim pochowanym.

Na uzasadnienie żądania podała, że przysługuje jej prawo do dysponowania w/w grobem na mocy wyroku z dnia 4 kwietnia 2011 r. (sprawa I C 1715/10). Od wielu lat tylko powódka interesuje się grobem i z własnych środków finansowych wykonała remont grobu. W przedmiotowym grobie pochowany jest mąż powódki P. S., kuzyn męża powódki A. S. (1). Pochowana jest także Z. S. (2), która nie jest osobą spokrewnioną z osobami pochowanymi w grobie, ale dysponowała zgodą H. S. na pochówek w tym grobie. Dalej podała, że uprawnionymi do pochówku są K. B. i S. B.. Powódka argumentowała istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa do dysponowania pięcioma miejscami w grobie koniecznością dokonania w przyszłości własnego pochówku i czterech osób bliskich pozostających przy życiu. W sytuacji zaś gdy jest kilka osób uprawnionych do pochówku, może zabraknąć miejsca dla samej powódki. Prawo swe uzasadniała nadto pokrewieństwem do osób pochowanych, ale także wieloletnią opieką, nakładami finansowymi na grobowiec. Powódka dodała, że nie życzy sobie, by S. S. przysługiwało prawo do dysponowania grobem oraz by został w nim pochowany . S. S. nie jest spokrewniony z powódką ani H. S. , nie był związany z grobem, a z pochowaną małżonką Z. S. (2) pozostawał w separacji.

Strona pozwana Gmina Miejska K. wniosła o rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o istniejące dokumenty i nieobciążanie jej kosztami procesu .

Wskazała, że grób aktualnie ma uregulowany stan prawny i posiada dwie współdysponentki : Z. S. (1) i H. S.. Prawo do pochowania w grobie (ale nie do dysponowania grobem) przysługuje nadto sześciu innym osobom: S. S., K. B., S. B., S. Ł., K. K. i N. K.. Strona pozwana dodała, że powódka winna wykazać, że ma interes prawny w ustaleniu, że S. S. nie przysługuje prawo do pochowania w grobie, jeśli na podstawie dyspozycji dotychczasowego dysponenta A. S. (1) takie prawo mu przysługuje.

Pozwany S. S. skutecznie wezwany do złożenia odpowiedzi na pozew i do stawienia na rozprawę, nie zajął stanowiska w sprawie na piśmie i nie stawił się na wyznaczony termin rozprawy.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo i zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu.

W motywach orzeczenia wskazał na następujące okoliczności i faktyczne i ich prawną ocenę;

na Cmentarzu Rakowickim w K. zlokalizowany jest grób murowany, stały (grobowiec) na kwaterze (...) rząd (...), grób nr (...) w którym pochowani byli: A. S. (2), M. L., A. S. (3), M. K., J. S. (1), Z. L., J. S. (2) , P. S., M. S., W. S., A. S. (1), Z. S. (2). W dniu 8 kwietnia 1997 r. uporządkowano grobowiec i uzyskano 10 wolnych miejsc. Aktualnie pozostało 9 wolnych miejsc w grobowcu. Dyspozycją z dnia 4 kwietnia 2000 r. dysponent grobu A. S. (1) przyznał prawo do pochowania w przedmiotowym grobie H. S., Z. S. (2), S. S., K. B., S. B.. Jednocześnie na wypadek śmierci wyznaczył dysponentów grobu : H. S. (żonę) , Z. S. (2) i C. H.. Z. S. (2) zmarła w 2004 roku a H. S. 23.02.2014 roku . Los C. H. nie jest znany.

Na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2011 r. (sygnatura akt sprawy I C 1715/10) ustalono, że Z. S. (1) posiada prawo do dysponowania przedmiotowym grobem.

Powódka Z. S. (1) wyraziła zgodę na pochowanie w przedmiotowym grobie : S. Ł., K. K., N. K. i Z. S. (1) . Wyzaczyła dysponenta grobu na wypadek swojej śmierci w osobie K. K..

Powódka opiekuje się grobem , przeprowadza niezbędne remonty . Pozostali współuprawnieni nie zajmują się nim. Pozwany S. S. był kolegą A. S. (1) a Z. S. (2) koleżanką H. S. , oni się nawzajem przyjaźnili .

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów złożonych przez strony. Autentyczność i moc dowodowa wymienionych powyżej dokumentów nie była kwestionowana przez strony postępowania, nie budziła także jakichkolwiek wątpliwości Sądu, stąd też wymienione powyżej dokumenty stały się podstawą poczynionych w niniejszej sprawie ustaleń faktycznych.

W ocenie Sądu Okręgowego twierdzenia powódki o nielegalności pochowania Z. S. (2) są niewiarygodne, jako sprzeczne z materiałem dowodowym w sprawie a w szczególności z pisemną dyspozycją z dnia 4.04.2000 roku poprzedniego dysponenta grobu A. S. (1) .

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W sprawie nie budziło wątpliwości, że powódka Z. S. (1) legitymuje się uprawnieniem do dysponowania przedmiotowym grobem. Aktualnie jest jedynym dysponentem grobu, albowiem współdysponentka grobu H. S. zmarła w toku niniejszej sprawy , zaś los C. H. nie jest znany. Powódka domagała się ustalenia prawa do wyłącznego dysponowania pięcioma miejscami w spornym grobowcu oraz ustalenia, że S. S. nie przysługuje prawo do dysponowania grobem oraz prawo do bycia w nim pochowanym.

W ocenie Sądu Okręgowego powódka nie udowodniła ani nawet nie uprawdopodobniła, że którakolwiek z osób uprawnionych do pochówku przez A. S. (1) zamierza być pochowana w tym grobie (dotyczy to pozwanego S. S. , K. B. i S. B.). Zdaniem Sądu Okręgowego powódce z racji ustalonego prawa do dysponowania grobem przysługuje pełnia uprawnień , w tym prawo do decydowania o przeznaczeniu wszystkich wolnych miejsc w grobie a nie tylko pięciu miejsc . W ocenie Sądu Okręgowego pozwany S. S. uzyskał uprawnienie do pochowania w grobie na mocy dyspozycji dysponenta grobu A. S. (1) z dnia 4 kwietnia 2000 r. Z materiału ustalonego w sprawie nie wynika, by pozwany czynił jakiegokolwiek starania, aby stać się dysponentem grobu lub aby podejmował działania kwestionujące uprawnienia powódki. Obawa powódki jest zatem zupełnie hipotetyczna. Dodatkowo dodać należy, że S. S. nigdy nie miał prawa do dysponowania przedmiotowym grobem a jedynie prawo do pochowania w tym grobie . Powódka nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia prawa pozwanego do dysponowania grobem , skoro takowe mu nie przysługuje .

Zdaniem Sądu Okręgowego w sprawie nie szło więc o wyjaśnienie niepewności co do istniejącego prawa, skoro było ono ukształtowane wyrokiem Sądu Okręgowego w sprawie I C 1715/10, ale o realizację interesu wyłącznie faktycznego, który nie mógł być utożsamiany z interesem prawnym, o którym mowa w art. 189 k.p.c.

W ocenie Sądu Okręgowego zasada wyłączności dysponowania grobem działa jednak, jak już wyżej wskazano, dopóki grób jest pusty. Na skutek pochówku następuje zdominowanie uprawnień niemajątkowych i w związku z czym dopuszczalność rozporządzenia prawem do grobu wygasa. Z tą chwilą nie jest już możliwe rozdzielenie uprawnień majątkowych od osobistych i z tego względu prawa majątkowe tracą swoją odrębność w tym sensie, że nie mogą być przedmiotem wyłącznego korzystania i rozporządzania ze strony dotychczasowego ich podmiotu, a to ze względu na prawa do grobu przysługujące pozostałym uprawnionym, których źródłem jest fakt powiązań rodzinnych z osobą pochowaną w grobie (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.12.2010 r., I CSK 66/10, LEX 738085). Powódka zatem ma prawo do dysponowania grobem, ale z poszanowaniem uprawnień przysługujących innym współuprawnionym, w tym S. S..

Pozwany S. S. posiada prawo do pochowania w przedmiotowym grobie, wynikające z woli poprzedniego dysponenta grobu – A. S. (1), który mógł dobrowolnie wyrazić swą wolę w tej materii, nawet na rzecz osób z nim niespokrewnionych . Okoliczność, że pozwany jest osoba obcą dla powódki nie uzasadnia jej żądania o ustalenie , że

nie przysługuje mu prawo do pochowania w tym grobie .Powódka musi szanować wolę poprzednich dysponentów grobu , którzy nie odwołali swej decyzji ani uprawniony (pozwany)nie zrzekł się tego prawa .

Ponadto prawo do pochówku pozwanego S. S. w grobie wynika również ze stosunków osobistych, łączących S. S. z pochowaną już w tym grobie zmarłą żoną.

Apelację od wyroku złożyła powódka, zaskarżając wyrok w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła;

- naruszenie art.189 k.p.c. przez uznanie, że powódka nie posiada interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa wyłącznego dysponowania przez nią pięcioma miejscami w opisanym w sprawie grobowcu oraz ustalenia, że pozwany S. S. nie ma prawa do dysponowania tymże grobem i nie ma prawa do bycia w nim pochowanym;

- naruszenie art. 10 ust.1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Na tej podstawie domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa w całości.

Pozwani nie zajęli stanowiska w sprawie apelacji powódki pomimo prawidłowo dokonanych czynności procesowych związanych z ich zawiadomieniem i doręczeniem odpisu apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje;

apelacja zasługuje na uwzględnienie jakkolwiek zupełnie z innych jakościowo przyczyn od wskazanych w jej zarzutach.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić negatywną przesłankę procesową w sprawie z postaci powagi rzeczy osądzonej (art.199 § 1 pkt. 2 k.p.c. w zw. z art.379 pkt.3 k.p.c.).

Konstrukcja pozwu w niniejszej sprawie świadczy o kumulacji dwóch niezależnych od siebie roszczeń procesowych. Pierwszego skierowanego przeciwko pozwanej Gminie, które zawiera żądanie ustalenia prawa wyłącznego dysponowania określoną ilością miejsc w grobowcu z drugim dotyczącym ustalenia negatywnego, a to o treści, że pozwanemu S. S. opisane żądaniem prawo nie służy. Interpretując w ten sposób treść oświadczenia procesowego powódki nie sposób nie zauważyć, że powódka jest uprawniona do dysponowania grobowcem opisanym w sprawie, a uprawnienie to potwierdzone zostało prawomocnym orzeczeniem sądu wskazanym w motywach zaskarżonego orzeczenia. Wskazać należy, że na treść prawa dysponowania grobem, czyli zespołu określonych uprawnień, których przedmiotem jest grób, składają się zarówno elementy o charakterze majątkowym, jak również elementy o charakterze wyłącznie osobistym. Jednym z elementów prawa do grobu jest uprawnienie do pochowania w nim zmarłego (a zatem i miejscami znajdującymi się w grobowcu), które, pomimo, iż związane z określonymi wydatkami, ma charakter osobisty, w związku z czym prawo to korzysta z ochrony przewidzianej w art. 23 i 24 k.c. A zatem w sytuacji w której prawo do dysponowania grobem zostało ustalone na rzecz powódki, to i ponowne potwierdzanie tych praw nie jest dopuszczalne prawem z racji wynikającej z prawomocnego orzeczenia sądowego powagi rzeczy osądzonej. Oceny tej nie zmienia użycie w żądaniu pozwu określenia „wyłączne”, a to z racji braku doniosłości prawnej tego określenia w realiach ocenianej sprawy. W szczególności – jak to trafnie wyjaśnił Sąd I instancji w ocenianej sprawie prawo do grobu związane jest z przedmiotem, który został już wykorzystany zgodnie ze swym przeznaczeniem, co posiada znaczenie dla charakteru uprawnienia. W tych warunkach po dokonaniu pierwszych pochówków zmarłych osób powstał bliżej nieokreślony podmiotowo splot uprawnień niemajątkowych do tego miejsca, a związany z szeroko pojętym „kultem zmarłych” , który w sferze niemajątkowej nawet przy najbardziej konserwatywnej wykładni tego pojęcia obejmować może nie tylko osoby pozostające w więzi rodzinnej z pochowanymi tam zmarłymi, ale i osoby trzecie, które z racji występujących - za życia określonych osób – stosunków, zachowały pamięć i wspominają te osoby w określony zwyczajem czy religią sposób. Nie poszerzając zatem ram niniejszych rozważań stwierdzić należy, że pamięć o zmarłych jest dobrem właściwym każdemu człowiekowi, którego wolą jest szanować to dobro w odpowiedni sposób. Nadto nie można pomijać, że uprawnionym do opisanego grobu poza określonymi osobami jest zarządca cmentarza, którego uprawnienia sięgają dalej niż prawa określonego dysponenta,

a których treścią są prawa, czy to w ramach likwidacji cmentarza albo jego przeniesienia, czy to w wyniku upływu określonego czasu i naturalnego wygaśnięcia pojęcia związanego z opisanym wyżej „kultem zmarłych”. Stąd też słowo „wyłączne” nie zmienia istoty żądania pozwu złożonego w niniejszej sprawie w stosunku do żądania zgłoszonego w poprzedniej sprawie, a fakt prawomocnego rozstrzygnięcia o tym prawie w zakresie szerszym od obecnie zgłoszonego w poprzednim postępowaniu czyni niedopuszczalnym rozstrzygnięcie o tej kwestii w ramach niniejszego postępowania z mocy wskazanych wyżej przepisów.

Dlatego orzeczono jak w punkcie 1 sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 3 k.p.c.

Grób, którego dotyczy postępowanie jest grobem rodzinnym. Pochowane są w nim osoby najbliższe zarówno dla powódki (jej teść i mąż), jak i dla pozwanego S. S. (jego żona). Pochówku Z. S. (2) dokonano w oparciu o zgodę współdysponenta w osobie A. S. (1) (kuzyna męża powódki, którego uprawnienia do grobu potwierdzono orzeczeniem sądowym z 1995r. – sygn. akt I C 974/95/S, a co wynika z dokumentacji pozwanej gminy). Jak to wskazano wyżej - fakt uprawnień A. S. (1) do grobu nie zmieniał pozycji prawnej powódki, która jako wdowa po pochowanym tam swoim mężu P. S., była współuprawniona do tego miejsca. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie budzi zatem wątpliwości, że już pod koniec lat 90-tych ubiegłego wieku między powódką a A. S. (1) istniał stan, który w sferze prawnej ocenić należy jako współuprawnienie do dysponowania grobem.

Między uprawnionymi do współdysponowania grobem powstaje wspólnota, do której należy – w drodze analogii – stosować przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności rzeczy w częściach ułamkowych (art. 195 i nast. k.c.), również przepisy dotyczące zarządzania rzeczą wspólną w granicach czynności zwykłego zarządu (art. 200-204 k.c.) i czynności przekraczających te granice (art. 199 k.c.) (wyrok SN z 16 maja 1978 r., I CR 57/78, OSP 1979/9/163). Niewątpliwie „czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu” jest każde rozporządzenie rzeczą wspólną. Zgodnie zaś z art. 199 k.c., do rozporządzania rzeczą wspólną oraz do innych czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w kwestii konsekwencji prawnych dokonania czynności rozporządzających bez zgody wszystkich współwłaścicieli zarysowały się dwa odmienne stanowiska. Według jednego, czynności taka, dokonana z naruszeniem art. 199 k.c., jest nieważna (zob. m.in. uchwała z dnia z dnia 17 stycznia 1989 r. III CZP 108/88, OSNC 1990, Nr 1, poz. 7 oraz wyroki: z dnia 12 sierpnia 2009 r. IV CSK 81/09 i z dnia 17 stycznia 2003 III CKN 1451/00 - nie publ.). Zgodnie zaś z poglądem przeciwnym, do którego skłania się również skład orzekający, art. 58 k.c. dotyczy wyłącznie treści i celu czynności prawnej, a o sankcjach niespełnienia innych przesłanek czynności prawnej jest mowa poza tym przepisem (zob. wyroki: z dnia 12 maja 2000 r. V CKN 1029/00, OSNC 2001, Nr 6, poz. 83; z dnia 28 marca 2007 r. II CSK 539/06; z dnia 5 lipca 2007 r. II CSK 162/07; uchwała z dnia 14 marca 2006 r. III CZP 7/06, OSNC 2007 r. Nr 1, poz. 7, uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 14 września 2007 r. III CZP 31/07, OSNC Nr 2, poz. 14). Okoliczność, iż uprawniony do współdysponowania grobowcem dokonuje rozporządzenia wspólnym prawem nie ma do tego kompetencji, prowadzi zatem nie do nieważności, ale do bezskuteczności czynności prawnej w zakresie powstania skutku w sferze uprawnień osobistych wynikających z tej czynności tej czynności. W konsekwencji oświadczenie A. S. (1) o zgodzie na pochówek pozwanego S. S. jest o tyle nieskuteczne, że jako czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu wymagała zgody innych uprawnionych do grobu w tym powódki. W konsekwencji braku zgody innych współuprawnionych zgoda na pochowanie w grobie pozwanego S. S. jest prawnie bezskuteczna.

Z kolei sam fakt dokonania pochówku żony pozwanego S. S. (co do której losów powódka nie podejmowała żadnych czynności w odpowiednim terminie) jakkolwiek tworzy po jego stronie uprawnienie administracyjne (w ramach art. 10 ustawy o grobach), to nie oznacza prawa mieszczącego się w granicach dóbr osobistych. Pozwany nie kwestionował w niniejszej sprawie okoliczności dotyczącej faktycznej separacji z Z. S. (2) w okresie poprzedzającym jej śmierć. Z zeznań powódki wynika także, że po śmierci żony pozwany zawarł kolejny związek małżeński. Jako osoba nie pozostająca w kręgu rodziny dla której utworzone zostało opisane miejsce, a nadto dla której opisane miejsce utraciło znaczenie związane z ochroną rodziny w rozumieniu publicznoprawnym, to i pozwany ten nie posiada także osobistych uprawnień do deklarowania swej woli o pochowaniu w tym grobowcu swojego ciała po śmierci. Należy podkreślić, że

art. 10 ust 1 ustawy z 31 stycznia 1959 roku o cmentarzach i chowaniu zmarłych nie stanowi samodzielnej podstawy ustalenia prawa do grobu (regulacja ta łączona być winna z konstytucyjną ochroną praw rodziny). Uprawnienie do grobu normują przepisy prawa cywilnego, nie zaś przepisy ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Ustawa ta bowiem, regulując, jako norma prawa administracyjnego, chowanie i ekshumację zwłok, reguluje je pod kątem porządku publicznego, nie zaś ochrony dóbr osobistych osób dla zmarłego bliskich (wyrok SN z 31 marca 1980 r., II CR 88/80, LEX nr 8222).

Reasumując i to wbrew stanowisku prawnemu Sądu I instancji – Sąd Apelacyjny uznał, że fakt zagrożenia praw powódki, związane z prawnie bezskutecznym wpisem osób uprawnionych do pochówku w grobowcu jej rodziny w księgach cmentarnych pozwanej Gminy oraz fakt dokonania w tym grobowcu pochówku zmarłej żony pozwanego S. S. usprawiedliwiają drugie z żądań pozwu, tym bardziej, iż brak jest podstaw dla uznania, by okoliczności faktyczne związane z ochroną praw osobistych pozwanego S. S., a wskazane w niniejszej sprawie przez powódkę mogły być uznane za nieprawdziwe. W ocenie Sądu Apelacyjnego istniejący stan niepewności prawnej związanej z zagrożeniem realizacji w przyszłości formalnie ujawnionych praw pozwanego uzasadnia interes prawny (o charakterze niemajątkowym) powódki w żądaniu negatywnego ustalenia (art.189 k.p.c.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie jest natomiast usprawiedliwione żądanie całkowitego pozbawienia pozwanego S. S. prawa do sprawowania szeroko pojętego kultu pochowanej w tym grobowcu Z. S. (2). Bez względu bowiem na aktualną sytuację prawną rodziny pozwanego, jego osobiste uprawnienia do sprawowania opisanych wyżej czynności związanych z kultem zmarłych nie wygasły i jako takie nie mogą być wyeliminowane drogą orzeczenia sądowego. Mając to wszystko na uwadze orzekł Sąd Apelacyjny jak w punkcie 2 podpunkty II i III wyroku na podstawie art. 23 i 24 k.c. oraz 189 k.p.c. a także art. 386 § 1 k.p.c. oraz w punkcie 3 wyroku na podstawie 385 k.p.c.

Wobec częściowego uwzględnienia zarówno powództwa jak i apelacji, o kosztach postępowania za obie instancje sądowe (odpowiednio punkty 2.IV i 4) orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., uwzględniając dodatkowo – bierną - postawę procesową obu pozwanych w toku całego postępowania sądowego oraz fakt, że czynności związane z uporządkowaniem praw do grobowca powódka podjęła w wiele lat po śmierci swojego męża oraz po śmierci osób, które jako współuprawnione z powódką w odpowiednim czasie podejmowały czynności związane z uporządkowaniem praw do tego miejsca.